

A kozákok közé való beilleszkedési kísérlete a harmincas években, kényszerűen új formában, a sztálinizmus világában folytatódott. Babel valószínűleg élete végéig törekedett az azonosulásra, a befogadtatásra, és talán hitét sem veszítette el baloldali eszméiben, egy igazságosabb világ reményében, még ha az őt korlátozó s végül elpusztító sztálinizmust minden bizonnyal elutasította is, és nem hozott létre olyan műveket, melyekért különösebben szégyenkeznie kellett volna.

A parancsnoka által elvett lova miatt, igazságérzetében a Lovashadseregnek hátat fordító Hlebnyikov kapcsán írja még a húszas években az *Egy ló története* végén: „*azonos szenvedélyek háborgattak mindkettőnket. A világot mindketten egy nagy májusi rétnek tekintetük, egy rétnek, ahol csak asszonyok meg lovak járnak.*” Kései elbeszélésében pedig, a *Di Grassóban* – talán élete foglalataként, ám a felismert kudarc tudatában – így fogalmaz: „*...a nemes szenvedélyek féktelenségében sokkal több az igazságosság és a remény, mint a világ örömtelen szabályaiban.*” A szenvedély féktelensége vonzotta Babelt a forradalomhoz, a Lovashadsereghez, a kozákokhoz. Meglehető, a jövő társadalmát is úgy képzelte el, mely a polgári gátlásokat, az ember és ember közötti távolságot csökkenti, másrészt azonban a pogromokban, háborúban, a kozákok között és a sztálini rendben megtapasztalt, morált felőrlő erőszakot tompítja, és remélhetőleg megszünteti. Mégis, csupán formális azonosítás teremtődhetett közte és a kozákok között, mert absztrakt ideológiai célok kötötték össze őket: az egyenlőség alapú társadalom eszméje, mely azonban a véres diktatúra gyakorlatát fialta. Az orosz-zsidó író intellektuális és habitusbeli magánya mindvégig megmaradt. Ahogy a zsidó történelmi tapasztalatokra gyakran reflektáló Gergely Ágnes írja *Babel* című verse zárlatában: „*írt égő várost, vágta, viadalt, kívülről volt kozák. De behalt.*”⁸

⁸ In *Kobaltország. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1978.*

Jankó Attila

ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΊΠΠΟΣ

Egy nappal a Kerenszkij-kormány elkergetésének évfordulója előtt, 1918. november hatodikán reggel a Kreml kertjében főbe lőtték Roman Malinovszkijt [Роман Вацлавович Малиновский]. Ma már kevesen ismerik a nevét, bár egy sok millió példányban kinyomtatott tankönyv még említette, az 1912-es választásról szóló bekezdésben: *A munkások a nép egyéb rétegeitől elkülönítve (az úgynevezett munkáskúriában) választották дума-képviseelőiket. A munkáskúria kilenc képviselője közül hatan: Badajev, Petrovszkij, Muranov, Szamoljov, Sagov és Malinovszkij (akiről később kiderült, hogy provokátor) a bolsevik párt tagjai voltak. (A Szovjetunió Kommunista [bolsevik] Pártjának Története – rövid tanfolyam, Szikra Könyvkiadó, Budapest, 1949.)*

Azt nem olvashatjuk a *Krátkij Kurszban*, hogy Malinovszkij nemcsak képviselő volt, hanem a bolsevik frakció vezetője, a Központi Bizottság tagja, sőt a pártba beépült ügynökökre vadászó háromfős különbizottság tagja. A párttörténet brezsnyevi verziójában, bár az jóval terjedelmesebb könyv, már nem szerepel – és az Encyclopædia Britan-

nica szerkesztői szerint sem jár neki szócikk. Ugyanakkor Allen Dulles, a CIA igazgatója egyik könyvében hosszabban írt róla is: *The expression 'agent provocateur' points to French origins and was a device used in France during times of political unrest, but it is the Russians again who made a fine art of provocation. It was the main technique of the czarist Okhrana in smothering out revolutionaries and dissenters. An agent joined a subversive group and not only spied and reported on it to the police, but incited it to take some kind of action which would provide the pretext for arresting any or all of its members. Since the agent reported to the police exactly when and where the action was going to take place, the police had no problems. Actually, such operations could become immensely subtle, complicated and dramatic. The more infamous of the czarist agents provocateurs have all the earmarks of characters out of Dostoevsky. In order to incite a revolutionary group to the action that would bring the police down on it, the provocateur himself had to play the role of revolutionary leader and terrorist. If the police wished to round up large numbers of persons on serious charges, then the revolutionary group had to do something extreme, something more serious than merely holding clandestine meetings. As a result, we encounter some astounding situations in the Russia of the early 1900s. The most notorious of all czarist provocateurs, the agent Azeff, appears to have originated the idea of murdering the Czar's uncle, the Grand Duke Sergius, and the Minister of the Interior, Plehwe. The murders then gave the Okhrana the opportunity of arresting the terrorists. One of Lenin's closest associates from 1912 until the Revolution, Roman Malinovsky, was, in fact, a czarist police agent and provocateur, suspected by Lenin's entourage but always defended by Lenin. Malinovsky helped reveal the whereabouts of secret printing presses, secret meetings and conspiracies to the police, but his main achievement was far more dramatic. He got himself elected, with police assistance and with Lenin's innocent blessing, as representative of the Bolshevik faction to the Russian parliament, the Duma. There he distinguished himself as an orator for the Bolsheviks. The police often had to ask him to restrain the revolutionary ardor of his speeches. Indeed, in the*

*cases of both Azeff and Malinovsky, as with many 'doubles', there is some question as to where their allegiance really lay. Since they played their 'cover' roles so well, they seem at times to have been carried away by them and to have believed in them, at least temporarily. (Allen Dulles: *The Craft of Intelligence*, 1959)*

Ez a könyv a kiadó és a fordító feltüntetése nélkül megjelent magyarul is – Eörsi István meghatározását idézve, állami szamizdatként – a megbízható elvtársak számára: *A leghírhedtebb cári provokátor, Azeff ügynök kiagyalta, hogy gyilkolják meg a cár nagybátyját, Szergiusz nagyherceget és Plehve belügyminisztert. E két gyilkosság aztán alkalmat adott az Okhrának a terroristák letartóztatására. Roman Malinovszkij, 1912-től a forradalomig Lenin egyik legmeghittebb társa, tulajdonképpen cári rendőrségi ügynök és provokátor volt. Lenin környezete mindig gyanakodott rá, de Lenin mindig megvédte. Malinovszkij segítette fölfedni a rendőrségnek a titkos nyomdák, titkos ülések helyét, az összeesküvéseket, de legfőbb teljesítménye sokkal drámaibb volt. Rendőri segédlettel és Lenin mit sem sejtő áldásával megválasztatta magát az orosz parlament, a Duma bolsevik csoportjának képviselőjévé. Ott kitűnt mint szónok a bolsevikok melletti kiállásával. A rendőrségnek gyakran kérnie is kellett, hogy mérsékelje beszédeinek forradalmi lendületét. Azeff és Malinovszkij esetében felmerül a kérdés, vajon melyik oldalon álltak igazán. Olyan jól játszották szerepüket, hogy e szerep néha egészen magávoval ragadta őket – annyira, hogy legalábbis időlegesen, ők maguk is hittek benne. (Allen Dulles: *A hírszerzés mestersége*, 1963.)*

Maradjon egy ideig nyitott kérdés, vajon kettős ügynök volt-e Malinovszkij, aki valójában azért működött együtt az Okhrával, mert a Dumában elmondott beszédeket szabadon ki lehetett nyomtatni a szociáldemokrata párt legális lapjában, így megkerülve a cenzúrát. Továbbá, Azeff tettei mutatják, a rendőrségnek is rendkívül fontos volt, hogy Oroszországban marginális, de erősnek tűnő terrorista csoportok működjenek. Sokan abszurd drámának tekintik Sławomir Mrożek *Policija* című realista művét, amely egy meg nem határozott országban játszódik, ahol a rendőrségnek sikerül felszámolnia az összes ellen-

zéki csoportot, köztük a terroristákat is – és a rendőrfőnök akkor jön rá, ennek létszámcsökkentés lesz a következménye. Tehát a rendőrök egy részét kijelöli: ők dobják a következő bombát a miniszter kocsijára. Ez lehetett a helyzet akkor is, amikor Azef és tartótisztje megbeszéltek a belügyminiszter – de facto mindkettőjük főnöke – elleni merényletet, akivel bomba végzett 1904-ben. Azef egyébként lebukott, az új belügyminiszter lecserélte a rendőrfőnököt, az utód menesztette a tartótisztet, ezt követően az Ohrana egyik munkatársa kiadta két beszervezett ügynök nevét egy újságírónak, Vlagyimir Burtcsevnek. Az alacsonyabb szintű ügynököt az eszer párt [Партия Социалистов-Революционеров] becsületbíró-sága halálra ítélte – leszúrták –, és hosszan vizsgálták Azef tevékenységét is. Mire három évvel később bizonyítottnak látták, hogy áruló, már Németországba menekült; ott halt meg 1918 áprilisában.

Hogyan lehetett egy rendőrügynök Lenin bizalmasa? Erre szerintem nem elegendő magyarázat, amit Karsai László írt, álnéven: *A régi bolsevik gárda tagjai 1917 előtt jószerevel többet voltak börtönben, száműzetésben, emigrációban, mint igazi, otthoni pártmunkán. A híres centralizált, illegális apparátus semmiféle gyakorlati eredményt sem tudott fölmutatni 1917 előtt; a cári titkosrendőrségnek a párt legfelső vezetésében is volt beépített embere – Malinovszkij személyében –, hála Lenin katasztrofálisan rossz emberismeretének. 1917 tavaszától viszont a bolsevik párt minden volt, csak nem hierarchikusan szervezett, acélkemény, egységes, szilárdan vezetett élcsapat... A pártba fölvetették Trockijt és híveit és még sok más*

irányzat, volt antibolsevista frakció tagjait. 1917–1921 között a párton belüli és a párton kívüli irányzatokkal, politikai erőkkel, frakciókkal és pártokkal nyílt, heves vitákat vívtak a bolsevikok, a bolsevik frakcióknak saját újságjuk volt. 1917 októberében Zinovjev és Kamenyev, Lenin talán legközvetlenebb munkatársai Gorkij mensevik színezetű lapjában a fegyveres felkeléssel kapcsolatos ellenvéleményüket tették közzé, miközben a

Pravdában Sztálin cenzúrázta, átírta vagy visszairta

totta Lenin cikkeit. A párt vezére a távolból hiába könnyörög, kér és fenyegetőzik lemondással [...]. (Káli Lajos: Bolsevikok; Hóhérok, Áldozatok, Beszélő 24, 1988.) A katasztrofálisan rossz emberismeret mellett van még két fontos faktor: Vlagyimir Iljics nagyon örült, hogy az oroszországi szocialista munkáspártban végre felbukkant egy munkás – vagy

valaki, aki annak látszik –, és lelkesen küzd a mensevikek ellen.

Malinovszkij talán egyetlen részletes életrajza egy amerikai történész műve, ez alapján foglalom össze pályafutását. (Ralph Carter Elwood: *Roman Malinovsky – A Life without a Cause*, Oriental Research Partners, Newtonville, 1977.) Lengyel katolikus parasztcsaládba született, 1876 tavaszán, tehát az orosz birodalomban ő is periferikus helyzetből indult, mint az elnyomott zsidók és baltiak. Szülei korán meghaltak, oldalági rokonok nevelték, megpróbálták cipész-, majd szabóinasnak adni, de nem tanulta ki egyik szakmát sem. Az Ohrana ennek ellenére a *портной* [szabó] álnevet adta neki később. Már tizenévesen elkapták kisebb (lopás) és nagyobb (erőszak) bűncselekmények miatt, majd szabadulása után besorozták katonának. Az orosz–japán háború után leszerelt, vasmunkás volt Péterváron a Langenzipen gyárban, majd hamarosan a vasmunkások szakszervezetének egyik vezetője lett. Tehetőségesnek bizonyult: rendszeren megtanult oroszul, erős hangja volt, szeretett szónokolni, később cikkeket írt, egy év múlva főállású szakszervezeti titkár lett. De 1909 elejére a szakszervezet létszáma negyedére (3700 főre) csökkent, és a megmaradt tagok 80 százaléka már tagdíjat sem fizetett, így a titkár fizetése elapadt. A rendőrség közbeavatkozása miatt el kellett költöznie Moszkvába, ahol 1910 májusában letartóztatták, és valószínűleg már beszervezett ügynökként szabadult. Ekkor kezdődött villámgyors karrierje a bolsevik frakcióban, mert a fő feladata az volt, hogy tovább rontsa a mensevik és bolsevik frakciók viszonyát – ez pedig nagyon tetszett Leninnek. Ennek köszönhető egyrészt a képviselő-jelöltségét (amihez a rendőrség aktív közreműködése is kellett: eltüntették a büntetett előélet dokumentumait, mert azok lehetetlenné tették volna a jelölést), másrészt a prágai pártkonferencián Lenin beválasztotta a Központi Bizottságba. (Egyes források szerint nem kapott elegendő szavazatot, de a KB-tagok névsora titkos volt, így a szavazás eredménye is...) A konferenciáról szóló jelentéséért még 100 rubel prémiu-

mot is kapott a havi díjazásán felül a rendőrségtől. Mint Allan Dulles is megjegyezte, a Duma tagjaként lelkesen (bár általában a képviselőház szabályait figyelembe véve) szónokolt – és folyamatosan srófolta fel a fizetését. Nem tartotta be a konspiráció szabályait, rendszeresen a belügyminiszter helyettesével vacsorázott egy elegáns vendéglő különtermében. Gyakran meglátogatta a külföldön élő Lenint, aki 1914 januárjában őt választotta útitársául háromhetes nyugat-európai körútjára. Párizsban találkoztak Vlagyimir Burtcevvel is, aki akkor már a bolsevik frakciónak dolgozott, jelentős honoráriumért. Azt állította, továbbra is vannak fizetett ügynökei az Ohrana központjában, le tudja buktatni a pártba beépített besúgókat. A megbeszélés minden bizonnyal *nyílt, elvtársi* légkörben zajlott. Bukását természetesen nem Burtcev okozta, hanem egy újabb kormányátalakítás: az új belügyminiszter-helyettes V. F. Dzsunkovszkij tábornok sokallta az ügynök évi 8000 rubeles fizetését és eseti prémiumigényeit, így 1914 májusában egy telefonbeszélgetés során, véletlen elszólásnak álcázva a közlést, felfedte a Duma elnökének: a bolsevik frakció vezetője az Ohrana ügynöke. Az elnök szerint saját állama által fizetett spicli sem lehet a törvényhozás tagja, méltatlan a feladatra, azonnal lemondásra szólította fel. Malinovszkij még kialakult 6000 rubel végkielégítést a rendőrségen (a gyári munkások átlagbére havi 30 rubel körül volt akkoriban, szakszervezeti titkárként 50 rubel fizetést kapott), majd külföldre utazott. Néhány hónappal később kitört a nagy háború, visszatért Oroszországba, újra katonaként szolgált, és hamarosan német fogságba esett. A táborból rendszeresen levelezett Leninnel és Krupszkajával, lelkesen terjesztette a tőlük kapott nyomtatványokat, agitált – ez megfelelt a németek elképzelésének is, akik 1917-ben Lenint is visszaküldték Pétervárra. Malinovszkij ügynöki tevékenységének dokumentumai 1918 tavaszán előkerültek az Ohrana irattárából, ez lezárta a vitát: Lenin tévedett, a mensevik vezetőnek, Martovnak, aki 1911 után folyamatosan hangoztatta, hogy Malinovszkij spicli, igaza volt.

Az álnéven Péterváron élő Sztálint 1913 februárjában Malinovszkij információi alapján találta meg a rendőrség. R. C. Elwood ezt írta: *It has been suggested that Stalin's arrest was a result either of personal enmity between the two men or of rival ambitions they had within the party or perhaps the police hierarchy. More to the point was the fact that Stalin himself tended to be a conciliator during his brief stays in St. Petersburg. His articles in Pravda, his slowness in bringing the paper under Lenin's control, and his lack of determination in enforcing the Duma split all indicated that he was following a unitary policy contrary to the Okhrana's intentions.* Azaz felveti a kérdést, hogy Sztálin is rendőrségi ügynök lehetett – bár ennek ellentmond, hogy nem akarta szétszakítani a szociáldemokrata képviselőcsoportot mensevik és bolsevik frakcióra.

George F. Kennan szerint: *A forradalom előtti időszakban Sztálin [...] magányos harcos volt, aki teljesen otthon érezte magát a bűnöző környezetben; becsvágyó volt, veszélyes mindenki számára, aki az útjában állt. Attól sem riadt vissza, hogy besúgó legyen, majd a rendőrséggel kiépített kapcsolatait használta fel arra, hogy vetélytársait eltüntesse az útból. Lenin tudta, miféle ember, de úgy gondolta, hasznos lehet, különösen a Kaukázuson túli területen, ahol a pártot a mensevikek uralták. Végül a rendőrségnek is elege lett belőle, évekre számúzték. [...miután Szibériából visszatért Pétervárra] Sztálin megértette, hogy nemcsak egyes emberektől kell megszabadulnia, hanem a régi pártvezetés egy egész nemzedékétől is. (George F. Kennan: *A történelem eleven valósága*, Európa Könyvkiadó, Budapest, 2010.) Szerintem, amikor Kennan, a *Long Telegram* szerzője és Dulles forradalomnak nevezték a pétervári hatalomátvételt, fejet hajtottak a szovjet propagandisták tehetsége előtt.*

Malinovszkij a breszt-litovszki békeszerződés után szabadult ki a német hadifogságból, és október huszadikán érkezett meg Pétervárra, talán abban bízva, hogy Lenin – aki már 1918 elején meghirdette a könyörtelen fellépést: *Amíg nem alkalmazunk terrort (helyszínen való főbelövést) a spekulánsokkal szemben, semmire se megyünk.* (A Petrográdi Szovjet elnökségének értekezlete, 1918. január 14. Le-

nin Művei, 26. kötet, Szikra Könyvkiadó, Budapest, 1951.) – ismét megvédi.

Az eszerek a bolsevikok ellen is harcoltak, 1918. július hatodikán elfogták a szovjetek kongresszusának résztvevőit és számos bolsevik vezetőt. A puccskísérlet után betiltották az eszer pártot, majd augusztus végén egy eszer, Fanny Kaplan rálőtt Leninre, aki életveszélyesen megsebesült. Öt nappal később a Népbiztosok Tanácsa kihirdette a vörös terrort, a Cseka szabadon internálhatta vagy likvidálhatta a bolsevikok politikai ellenfeleit. (Az *Izvesztyija* 1921. december 9-én megjelent cikke szerint 1918–1921 között a Cseka évente átlagosan 4194 embert ölt meg bírósági ítélet nélkül. Moszkvában 1920-ban 639, 1921-ben 758 embert gyilkoltak meg mindenféle jogi eljárást mellőzve.) Malinovszkijt kivételes eljárás, azaz tárgyalás, tanúk (köztük az Ohrana három fogságban lévő vezetője és Malinovszkij felesége) meghallgatása után ítélték halálra.

A történetből két motívumot emelek ki, amelyek az utóbbi száz évben minden rezsimben megfigyelhetők voltak.

Ügynökök beépítése

*A politikai pártokban, a Parasztszövetségben, mindenütt megvannak az embereink, akik rendszeresen informálnak bennünket mindenről – jelentette 1946 őszén a frissen kinevezett Zemplén megyei párttitkár, Aczél György a pártközpontnak. (Politikatörténeti Intézet levéltára, 274. fond, 16. cs. 242 – idézte Révész Sándor: *Aczél és korunk*, Sík Kiadó, Budapest, 1997.) Egy volt diplomata pedig ezt írta néhány hete, nem publikus levélben: *A rendszerváltás óta többször is tanúi lehettünk, miképpen vertek szét egyes pártokat a beléjük plántált trójaiak.**

Jól láthatóan elterjedt a számítógép-vírusoknál használt terminológia, a bejutni szándékozó görögöket rejtő trójai falovat [ΔΟΥΡΕΙΟΣ ΙΠΠΙΟΣ] sokan már csak *trójai*-nak nevezik: *A Trojan horse or Trojan is a type of malware that is often disguised as legitimate software. Trojans can be employed by cyber-thieves and hackers trying to gain access to users' sys-*

tems. Once activated, Trojans can enable cyber-criminals to spy on you, steal your sensitive data, and gain backdoor access to your system. Ezt a meghatározást az orosz Kaspersky Lab weboldaláról idéztem [https://www.kaspersky.com/resource-center/threats/trojans]. Nemrég a Kaspersky biztonsági szoftvereinek használatát a NATO ajánlásának megfelelően már a magyar kormányzat is kénytelen volt megtiltani, mert erős a gyanú, azok szintén trójaiak. Érdeemes újra idézni Allan Dulles hatvanéves megjegyzését: *but it is the Russians again who made a fine art of provocation.*

Sztálin utolsó éveiben, '49 után a Politikai Bizottság is parkinsonizálódott, akkora létszámú volt már, mintegy húsz fő, hogy kialakult benne egy szűkebb vezetői csoport. A PB egy furcsa átszervezésen ment keresztül, belső bizottságokat hoztak létre benne, de ezt nem hozták nyilvánosságra, mivel a létük a hatályos szervezeti szabályzatba ütközött. A belső bizottságok közt egyetlen fontos bizottság volt, a Párttisztasági Bizottság, ez rendelte el a letartóztatásokat. Tagjai: Sztálin, Molotov, Berija, Malenkov és Hruscsov. Ezenkívül alakult még egy szervezőbizottság, egy nemzetközi bizottság, amelyek azért voltak, hogy legyenek, a többi PB-tagnak is ki legyen szúrva a szeme valamilyen bizottsági tagsággal. Ezeket össze se hívták, minden ügyet Sztálin titkársága intézett, akkor az volt a politikai hatalom centruma, nem a Politikai Bizottság. (Szabó Miklós: A jó kommunista szilárdan együtt ingadozik a Párttal, Szegedi Egyetemi Kiadó, 2013.)

Az állambiztonsági szolgálat, a belső párt iratainak fokozott védelme

Malinovszkij aktáit könnyen megtalálták az Ohrana archívumában, az utódszervezetek már jobban vigyáztak. A leghíresebb kivétel: amikor a német hadsereg 1941 nyarán megtámadta a Szovjetuniót, a szmolenszki pártbizottság irattárát nem sikerült időben elszállítani vagy megsemmisíteni, így az július közepén a németek kezébe került. Egy részét Németországba szállították, ahol a háború végén az amerikai hadsereg lefoglalta. Hosszú évtizedekig ez volt a legfontosabb, kutatók számára is elérhető szovjet levéltár,

bár csak az archívum töredéke került az OSS birtokába, nagyobb részét – öt teherautó rakományát – a szovjet hadsereg találta meg 1945 februárjában Lengyelországban. Az USA 1958-ban felajánlotta az archívum viszszaosztását, de a szovjet kormány az iratokat hamisítványnak minősítette, és nem tartott rájuk igényt. Oroszország 1991-ben kezdett tárgyalni az akkor már hitelesnek elismert dokumentumok átadásáról, végül 2002-ben kapta vissza őket.

Nyilvánvalóan nem véletlen, hogy Magyarországon az elmúlt 28 évben soha nem sikerült tisztességesen szabályozni a megmaradt iratok kezelését és kutathatóságát.

P. S.

Malinovszkij történetében van egy mellékszereplő, akit – kis egyszerűsítéssel – Trójai Helénának [Елена Фёдоровна Розмирович-Трояновская] nevezhetünk, ő egy ideig a Duma bolsevik frakciójának titkára volt. Régi párttagként nem bízott Malinovszkijban. Amikor egyik külföldi útjáról hazatérve letartóztatták, férje [Александр Антонович Трояновский] ajánlott levelet írt Heléna szüleinek, bízva benne, hogy azt a titkosrendőrség felbontja. Fogadkozott, ha feleségét továbbra is fogva tartják, ő leleplezi Malinovszkijt. A belügyminiszter-helyettes a levelet megmutatta az ügynöknek, aki pánikba esve kérte volt titkárnője szabadon engedését. Alekszandr Trojanovszkij túlélte ezt a provokációt, sőt annak ellenére, hogy sokáig a mensevik frakcióhoz tartozott, túlélte Sztálint is, aki egyetlen illegális külföldi útján, 1913-ban az ő vendége volt Bécsben. Trojanovszkij Japánban, majd 1933 és 1938 között az Amerikai Egyesült Államokban volt a Szovjetunió nagykövete. Fia [Олег Александрович Трояновский] sok évvel később, a hidegháború egyik lokális maximumán, 1983 szeptemberében az ENSZ-hez delegált nagykövetként tagadta a KAL-007 (dél-koreai polgári repülőgép) lelövését. Valószínűleg unokái és dédunokái is fontos posztokon szolgálták/szolgálják a százéves kontinuitást egyre büszkébben vállaló birodalmat.